

УНІВЕРСИТЕТ КОРОЛЯ ДАНИЛА

**Кафедра богослов'я та суспільствознавчих дисциплін
імені Академіка УАН Івана Луцького**

**Робоча програма навчальної дисципліни
Філософська антропологія**

ОБОВ'ЯЗКОВА ДИСЦИПЛІНА

Освітньо-професійна програма першого рівня вищої освіти
за спеціальністю 041 «Богослов'я»

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри богослов'я та суспільствознавчих дисциплін імені Академіка УАН Івана Луцького гуманітарного факультету університету 30 серпня 2018 року (протокол № 1)

Завідувач кафедри
кандидат філософських наук,
ліценціат теології
_____ О.І. Савчук
30.серпня 2018 р.

Вступ

Метою викладання дисципліни «Філософська антропологія» є висвітлення найбільш характерної тематики сучасних філософсько-антропологічних досліджень, що склалась в межах основних методологічних стратегій у філософії ХХ століття.

Основними завдання дисципліни є:

- ознайомлення студентів з предметною областю філософсько-антропологічних досліджень, їхньою взаємодією із комплексом філософських та наукових дисциплін, способом аналізу філософсько-антропологічної проблематики в контексті найвпливовіших сучасних методологій;

- формування у студентів навичок самостійної орієнтації в концепціях та поняттях сучасної філософсько-антропологічної науки на основі опрацювання текстів найбільш презентативних персоналій.

В результаті вивчення дисципліни студенти мають **знати:**

- чіткі уявлення про базові поняття філософської антропології,

вміти: розрізняти та зіставляти ключові поняття, виявляти їхнє методологічне навантаження, націленість на конкретно-наукове дослідження людської життєдіяльності.

Зв'язок з іншими дисциплінами

Необхідною вимогою в освоєнні курсу філософської антропології є розуміння ролі філософсько-антропологічної рефлексії в становленні онтологічної, методологічної та аксіологічної складових філософського знання, їхнього впливу на уявлення про людину в науці, теології, політиці.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 04 «Богослов'я»	Нормативна (за вибором студента)	
Модулів – 2		<i>Рік підготовки</i>	
Змістових модулів – 2	Спеціальність 041 «Богослов'я»	2-й	2-й
Курсова робота		<i>Семестр</i>	
Загальна кількість годин – 90		3-й	3-й
		<i>Лекції</i>	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 2	Ступінь вищої освіти: бакалавр	18 год.	8 год.
		<i>Практичні, семінарські</i>	
		18 год.	2 год.
		<i>Лабораторні</i>	
		-	-
		<i>Самостійна робота</i>	
		24 год.	50 год.
		ПК: 30 год.	
Вид контролю: іспит			

Примітка: Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 36 до 72.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Поточне оцінювання студентів на семінарських заняттях здійснюється за чотирибальною шкалою, де «2» - незадовільно; «3» - задовільно; «4» - добре; «5» - відмінно.

Підсумковий контроль у вигляді екзамену проводиться у тестовій формі і оцінюється відповідно до шкали оцінювання знань студентів за ЄКТС

Шкала в балах	Національна шкала	Шкала ЄКТС
90-100 балів	5 «відмінно»	A
80-89 балів	4 «дуже добре»	B
65-79 балів	4 «добре»	C
55-64 бали	3 «задовільно»	D
50-54 бали	3 «достатньо»	E
35-49 балів	2 «незадовільно»	FX
1-34 бали	2 «неприйнятно»	F

МЕТОДИ НАВЧАННЯ ТА ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів передбачене застосування як активних, так і інтерактивних навчальних технологій, серед яких: лекції проблемного характеру, міні-лекції, робота в малих групах, семінари-дискусії, мозкові атаки, кейс-метод, презентації, метод проектної роботи.

Діагностика (моніторинг і перевірка) результатів навчання здійснюється шляхом виконання студентами:

- 1) тестових завдань;
- 2) написанням есе;
- 3) презентацій і виступів на наукових заходах;
- 4) підсумкового екзамену у тестовій формі.

• **Словесні**

Розповідь-пояснення використовується під час навчання студентів на протязі лекції. За метою виділяються такі види розповіді: розповідь-вступ, розповідь-повість, розповідь-висновок. Ефективність зазначеного методу залежить головним чином від уміння викладача розповісти, дохідливості та доступності інформації, від поєднання його з іншими методами навчання.

Бесіда – це діалог між викладачем та студентом, який дає можливість за допомогою цілеспрямованих і вміло сформульованих питань спрямувати студента на активізацію отриманих знань. Саме з допомогою їх викладач активізує діяльність студентів, ставлячи їм запитання для розмірковування, розв'язання проблемної ситуації.

Лекція служить для пояснення теми; її типовими ознаками, є тривалість запису плану та рекомендованої літератури, уведення та характеристика нових понять, розкриття та деталізація матеріалу, завершальні висновки викладача, відповіді на запитання.

• **Наочні методи**

Ілюстрація – допоміжний метод при словесному методі, її значення полягає в яскравішому викладенні та показі власної думки.

Демонстрація характеризується рухомістю засобу демонстрування, наприклад, демонстрація навчальних фільмів.

• **Навчальна робота під керівництвом викладача** – самостійна робота. До неї належать написання рефератів, самостійні письмові роботи, контрольні роботи, написання тестів.

Контроль

Перевірка глибини засвоєння знань, рівня сформованості навичок та умінь студентів відбувається у формі поточного, проміжного та підсумкового видів контролю.

Поточний контроль здійснюється через оцінювання усних відповідей щодо проблем для обговорення, передбачених планом семінарських занять, виконання процесуальних документів на практичних заняттях, а також шляхом:

- проведення експрес-опитувань,
- тестування,
- підготовки доповідей і рефератів,
- написання самостійних і контрольних робіт.

При оцінюванні враховується глибина теоретичних знань та практичних навичок студентів, курсантів чи слухачів і вміння застосовувати їх на практиці.

Проміжний контроль передбачає перевірку рівня засвоєння студентами теоретичного і практичного матеріалу модулів і здійснюється в межах семестру наприкінці планового вивчення спецкурсу.

Підсумковий контроль проводиться у формі заліку після закінчення вивчення навчальної дисципліни.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

“ФІЛОСОФСЬКА АНТРОПОЛОГІЯ” СТРУКТУРА ЛЕКЦІЙНОГО КУРСУ

	Назва теми	Кількість годин				
		Усього	л	с	і.р	с.р
<i>Змістовний модуль 1</i>						
1	Предмет філософської антропології	6	2	2	-	2
2	Місце і роль філософської антропології в системі філософського й гуманітарного знання	5	2	1	-	2
3	Три кола уявлень про людину: раціональна реконструкція історії антропологічних поглядів	5	2	1	-	2
4	Винайдення суб'єктивності	5	2	1	-	2

5	Філософія підозри як теоретичне тло філософської антропології	5	2	1	-	2
	Разом за змістовим модулем I	26	10	6		10
<i>Змістовний модуль 2</i>						
6	Заснування філософської антропології у творах Шелера, Плеснера, Гелена	6	2	2	-	2
7	Фундаментальна онтологія Гайдегера та філософська антропологія	6	2	2	-	2
8	Політична антропологія Ганни Арендт	5	1	2	-	2
9	Несвідоме, відчуження і репресія в людському бутті (Маркс, Фройд, Фром, Маркузе)	5	1	2	-	2
10	Інтерсуб'єктивність і тілесність як виміри людського буття (Гусерль, Сартр, Мерло-Понті)	6	1	2	-	3
11	Людське буття як діалог (Бубер) і як відповідь (Вальденфельс)	6	1	2	-	3
	ПК				30	
	Разом за змістовим модулем II	64	8	12	30	14
Усього годин		90	18	18	30	24

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ:

Змістовний модуль 1.

Тема 1. Предмет філософської антропології

Філософська антропологія - універсальне вчення про людину. Автономія розуму як умова людяності і як загроза тоталітаризму. Дія як вчинок й інструментальна дія. Ігрова природа людини.

Тема 2. Місце і роль філософської антропології в системі філософського й гуманітарного знання

Різновиди антропології: філософська антропологія, застосовна антропологія, структурна антропологія. Антропологія між гуманітарними й природничими науками: зв'язок антропології з біологією, історією, культурологією і лінгвістикою. Метаантропологія - філософія чи наука? Антропологія як практична і як теоретична філософія.

Тема 3. Три кола уявлень про людину: раціональна реконструкція історії антропологічних поглядів

Філософські, релігійні й наукові уявлення про людину.

Зародження філософського вчення про людину в античній філософії: людина як міра всіх речей у філософії софістів, сократичний поворот, три рівня душі і розрізнення теоретичного й практичного пізнання за Аристотелем. Атараксія як ідеал людського життя в елліністичній філософії.

Уявлення про людину в іудейсько-християнській духовній традиції. Людина як створіння Бога. Образ Христа й ідея Боголюдини.

Сцієнтистські уявлення про людину. Людина як результат природної еволюції. Гуманістична складова вчення про людей як про представників одного біологічного виду. Людина-машина. Криза європейського людства як наслідок математизації природи, що спричинила забуття життєсвіту. Телос європейської цивілізації - узгодження життя з вимогами розуму.

Тема 4. Винайдення суб'єктивності

Історія виникнення поняття суб'єктивності в європейській філософії. Картезінаське гасло й сучасні уявлення про суб'єктивність. Психофізична проблема. Гайдегєрова критика поняття «суб'єкт» у сучасній філософії.

Тема 5. Філософія підозри як теоретичне тло філософської антропології

Фридрих Ніцше про свою філософію як про «школу підозри». Поль Рікер про «філософію підозри». Воля до сили як фундаментальний принцип життя. Значення концепції несвідомого Зигмунда Фроїда для філософської антропології. Марксове вчення про економічний інтерес як прихований чинник людського буття.

Змістовний модуль 2.

Тема 6. Заснування філософської антропології у творах Шелера, Плеснера, Гелена

Людина як хвора тварина: вплив Ніцше на виникнення філософської антропології. Чуттєвий порив, інстинкт асоціаційна пам'ять і дух. Сублімація за Фройдом і за Шелером. Тварина у природному середовищі й космос як довілля людини. Філософський сенс фундаментальних антропологічних законів. Дія як специфічний спосіб буття людини. Розвантаження у легке відчуження.

Тема 7. Фундаментальна онтологія Гайдегера та філософська антропологія

Фундаментальна онтологія і філософська антропологія: чи можлива антропологія без антропоморфізму? Питання про буття і питання про суще. Бакеш і екзистенціали людського буття. Турбота чи піклування? Закинутість, розташованість, відкритість. Мова як оселя буття.

Тема 8. Політична антропологія Ганни Арендт

Становище людини й активне життя. Праця і природність людини. Робота як творчість у світі людини. Дія або вчинок як модус діяльності, що «відбувається між людьми». Політичність людського буття: людина як суспільна або політична тварина. Влада як сила й насильство як слабкість.

Тема 9. Несвідоме, відчуження і репресія в людському бутті (Маркс, Фройд, Фром, Маркузе)

Відчуження як чинник людського буття. Роль витискання або репресії у формуванні несвідомого. Репресована свідомість і репресивна цивілізація. Соціальне несвідоме і соціальний характер.

Тема 10. Інтерсуб'єктивність і тілесність як виміри людського буття (Гусерль, Сартр, Мерло-Понті)

Інтерсуб'єктивність як умова об'єктивності і як проблема конституювання Іншого. Розрізнення живого тіла (Leib) й фізичного тіла (Körper) у трансцендентальній феноменології Гусерля. Характеристики тілесного буття за Мерло-Понті: перманентність, подвійне відчуття, кінестеза, афективність. Виміри

тілесного буття за Сартром.

Тема 11. Людське буття як діалог (Бубер) і як відповідь (Вальденфельс)

Два головні ставлення людини до світу: Я-Ти і Я-Воно. Діалог як спосіб людського існування. Комплементарність Свого і Чужого в людському бутті. Домагання з боку Чужого як головний чинник і респонзивність як фундаментальна риса людського існування. Чуже в історії, політиці й культурі.

Рекомендована література:

1. Арендт Г. Становище людини. - Львів: Літопис, 1999.
2. Бубер М. Я і Ти. - К: Дух і Літера, 2012.
3. Вальденфельс Б. Топографія Чужого: студії до феноменології Чужого - К: ППС-2002, 2004.
4. Гейзінга Й. Ното ідкієш. - К: Основи, 1994.
5. Гелен А. О систематике антропологии // Проблема человека в западной философии. - М.: Прогресс, 1988.
6. Гуссерль Э. Картезианские размышления. - Санкт-Петербург: Наука; Ювента, 1998.
7. Декарт Р. Метафізичні розмисли. - К: Юніверс, 2000.
8. Кебуладзе В. Феноменологія досвіду. - К: Дух і Літера, 2011.
9. Кебуладзе В. Феноменологія публічності. Приватність, публічність, влада// Громадянське суспільство в Україні за доби глобалізації: ціннісно-нормативне та інституційне забезпечення його розбудови. - К: Інститут ліберального суспільства - 2007, с. 108-120.
10. Маркс К. Економічно-філософські рукописи 1844// К.Маркс і Ф.Енгельс. Твори. - Т.42.
11. Маркузе Г. Эрос и цивилизация. - К: ИСА, 1995.
12. Мерло-Понті М. Феноменологія сприйняття. - К: Український центр духовної культури, 2001.
13. Плеснер Х. Ступени органического и человек // Проблема человека

14. в западной философии. - Москва: Прогресс, 1988.
15. Ренч Т. Конституція моральності. Трансцендентальна антропологія і практична філософія. - К: Дух і Літера, 2010.
16. Сартр Ж.-П. Буття і ніщо. - К: Основи, 2001.
17. Хайдеггер М. Бытие и время. - Москва: АВ МАКОІМЖ, 1997.
18. Хайдеггер М. Письмо о гуманизме // Проблема человека в западной философии. - Москва: Прогресс, 1988.
19. Хайдеггер М. Цолликоновские семинары. - Вильнюс: Европейский гуманитарный университет, 2012.
20. Шелер М. Положение человека в космосе // Проблема человека в западной философии. - Москва: Прогресс, 1988.
21. Фромм Э. Пути из больного общества // Проблема человека в западной философии. - Москва: Прогресс, 1988.
22. Фромм Э. Из плена иллюзий. Как я столкнулся с Марксом и Фрейдом // Фромм Э. Душа человека. - Москва: Республика, 1992.